

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ЛОСОВСЬКА Ніна Володимирівна

УДК 005+338.22:316

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ
СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ БІЗНЕСУ**

**Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Чернігів – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Чернігівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Селіверстова Людмила Сергіївна,
Київський національний торговельно-
економічний університет
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри фінансів.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Бондарук Таїсія Григорівна,
Національна академія статистики, обліку та аудиту
Державної служби статистики України,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та
страхування;

кандидат економічних наук, доцент
Гавриленко Тетяна Володимирівна,
Національний університет
«Києво-Могилянська академія»
Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри маркетингу та управління бізнесом.

Захист відбудеться «22» серпня 2020 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.051.04 Національного університету «Чернігівська політехніка» за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, ауд. 318.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Чернігівська політехніка» за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Автореферат розіслано «20» липня 2020 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

В. В. Виговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інтеграція України до європейського і світового співтовариства вимагають запровадження сучасної практики взаємодії суспільства, держави й бізнесу, які дали б змогу посилити взаємну відповідальність усіх її учасників, створити умови для сталого розвитку країни.

Досвід розвинених країн ілюструє, що впровадження політики соціальної відповідальності бізнесу суттєво впливає на підвищення рівня та якості життя населення, зміну ставлення споживача до соціально відповідальних бізнес-структур, забезпечення ефективного використання природних ресурсів, недопущення забруднення навколишнього середовища, а також підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки на світових ринках за рахунок використання єдиних етичних норм і стандартів ведення бізнесу.

В умовах звужених можливостей бюджетного фінансування широкого переліку важливих для суспільства соціальних і благодійних програм, особливого значення набуває готовність вітчизняних бізнес-структур практично впроваджувати принципи соціальної відповідальності у свою роботу. В Україні лише незначна кількість суб'єктів підприємництва повноцінно реалізує практику соціальної відповідальності, яка відповідає прийнятим у світовому бізнес-середовищі стандартам. Участь бізнесу в модернізації соціальної інфраструктури, підвищення рівня соціального добробуту громадян, вирішенні екологічних проблем розвитку суспільства актуалізує необхідність переосмислення підходів до вирішення проблем соціальної відповідальності бізнесу в національній економіці.

Зазначена проблема є предметом наукових пошуків багатьох закордонних вчених, серед яких: М. Альберт, Д. Белл, І. Беляєва, Г. Боуен, Дж. Грейсон, Є. Василенко, В. Воробей, К. Девіс, Л. Денисюк, Л. Ерхард, А. Керолл, Ф. Котлер, М. Крамер, М. Курбатов, О. Лазаренко, Н. Лі, А. Матіс, М. Мескон, Ф. Найт, А. Пігу, М. Портер, М. Саприкіна, В. Сміренський, М. Стародубський, М. Файдор, М. Фрідман, Р. Фрідман, С. Харючі, Ф. Хедоурі та інші.

Значний внесок у дослідження науково-практичних засад формування, розвитку та реалізації соціальної відповідальності бізнесу зробили вітчизняні науковці, серед яких: О. Березіна, А. Блакита, Т. Бондарук, Н. Борецька, О. Василик, Т. Гавриленко, А. Гарєєва, В. Геєць, О. Гоголя, Л. Грицина, О. Грішнова, І. Жиглей, Є. Коваленко, Г. Козаченко, Л. Коломієць, А. Колот, К. Комарова, М. Мельник, Д. Нагаївська, О. Олійник, В. Онищенко, Н. Орлова, О. Павликівська, О. Попадюк, Л. Селіверстова, Н. Ткаченко, І. Царик, В. Шаповал, А. Чухно та інші.

Водночас, визнаючи вагомість наукового внеску згаданих фахівців у розвиток теоретичних та практичних основ обраної проблеми, узагальнення їхніх результатів свідчить, що питання розбудови організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу залишаються невирішеними. Додаткового опрацювання потребують рекомендації щодо збалансування інтересів учасників у забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу. Необхідним є вдосконалення підходів до оцінки рівня соціальної відповідальності бізнесу.

Актуальність, практична значущість та недостатня опрацьованість зазначеної проблеми зумовили вибір теми дисертації, визначили мету, завдання, логіку та зміст дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в межах наукових досліджень Чернігівського національного технологічного університету за темами: «Стратегічні пріоритети та механізми фінансового забезпечення інноваційного розвитку базових галузей національного господарства» (державний реєстраційний № 0118U004407), у межах якої дисертанткою обґрунтовано концептуальний підхід до процесу формування та реалізації державно-приватного партнерства в забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу; «Розвиток економіки в умовах глобалізаційних викликів: національний та регіональний виміри» (номер державної реєстрації 0116U003596), де авторкою розроблено пропозиції щодо визначення пріоритетів розвитку соціальної відповідальності бізнесу в розрізі визначення життєвого циклу бізнес-структур.

Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу для забезпечення сталого розвитку національної економіки.

Для досягнення поставленої мети в процесі дослідження поставлені такі **завдання:**

- поглибити зміст понятійно-категоріального апарату соціальної відповідальності бізнесу, виокремити наявні залежності та вектори її розвитку;
- виокремити пріоритети розвитку соціальної відповідальності бізнесу;
- узагальнити світову практику забезпечення соціальної відповідальності бізнесу;
- виявити специфічні риси соціальної відповідальності бізнесу в Україні;
- визначити та аргументувати пріоритети процесу реалізації балансу інтересів учасників у забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення конфігурації організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу в Україні;
- запропонувати методичні положення з оцінювання рівня соціальної відповідальності бізнесу;
- обґрунтувати напрями удосконалення інституційних засад розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні.

Об'єктом дослідження є процес управління соціальною відповідальністю бізнесу.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу в Україні.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в роботі мети використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, зокрема: *наукової абстракції, логічного узагальнення* – для уточнення

та впорядкування понятійно-категоріального апарату; *діалектичний метод* – у процесі вивчення підходів до формування та реалізації соціальної відповідальності бізнесу; *системно-структурний метод* – для розробки методичних положень з оцінювання рівня соціальної відповідальності бізнесу; *статистичного аналізу* – для порівняння тенденцій розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні та світі; *класифікації та типології* – для обґрунтування складових інституційного забезпечення; *графічний та табличний методи* – для наочного представлення результатів аналізу.

Статистичну та фактологічну основу дослідження становили законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерства енергетики та захисту довкілля України, офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України, результати досліджень закордонних і вітчизняних учених із проблеми соціальної відповідальності бізнесу, матеріали інформаційно-аналітичних бюлетенів, ресурсів мережі Інтернет, власні розрахунки авторки.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні результати дослідження, які становлять його наукову новизну й виносяться на захист, полягають у наступному:

удосконалено:

– теоретико-методичний підхід до визначення пріоритетів розвитку соціальної відповідальності бізнесу, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на визначенні життєвого циклу бізнес-структур та виборі першочерговості завдань соціальної відповідальності для кожного етапу такого циклу. Запропонований підхід дозволяє здійснювати оцінювання відповідності заходів, що реалізуються в напрямі соціальної відповідальності залежно від стадії життєвого циклу бізнес-структури та проводити планування їх соціально відповідальної з урахуванням характеристик економічному розвитку;

– науковий підхід до побудови структурної моделі інституційного забезпечення розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні, який, на відміну від наявних, узгоджує інтереси органів влади та бізнес-структур за рівнями економічних відносин, соціального управління (макроекономічному, мезоекономічному та мікроекономічному) та враховує правила та особливості взаємодії суб'єктів соціальної відповідальності та владних структур на зазначених рівнях. Такий підхід дозволить визначити ефект від взаємодії держави та суб'єктів господарювання в контексті реалізації соціальних програм;

– декомпозицію структури організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу, який розглянуто в розрізі досягнення основних цілей сталого розвитку та який, на відміну від існуючих, відображає взаємодію суб'єктів та об'єктів управління, враховує вплив зовнішнього та внутрішнього середовища, а його методологічним базисом виступають функції, принципи, методи, інструменти, форми, важелі та наявне забезпечення – організаційне, інституційне, кадрове, соціальне, науково-теоретичне, ресурсне, інформаційно-аналітичне. Наведений підхід дозволить

ідентифікувати та посилювати важелі, які мають найбільший позитивний вплив на підвищення соціальної відповідальності бізнесу та формування сприятливих організаційних і соціально-економічних умов для здійснення його соціально спрямованої діяльності;

дістали подальшого розвитку:

– понятійно-категоріальний апарат у частині розширення сутнісного наповнення дефініції «соціальна відповідальність бізнесу», в якому, на відміну від наявних підходів, акцент зроблений на розкритті умов, правових особливостей забезпечення соціальної відповідальності бізнесу та конкретизації мотивацій, інтересів різних груп стейкхолдерів у межах такої відповідальності. Це сприятиме досягненню системності у вирішенні проблемних завдань соціальної відповідальності бізнесу в національній економіці;

– систематизація світового досвіду щодо розбудови ефективної моделі соціальної відповідальності бізнесу в національних економіках, що, на противагу існуючим поглядам, ґрунтується на виокремленні етапів її розвитку, кожному з яких відповідає певна теорія формування соціальної відповідальності бізнесу, зокрема: корпоративного еґоїзму, корпоративного альтруїзму, розумного еґоїзму, соціально значущих напрямів діяльності та єдина теорія соціальної відповідальності. Такий підхід розширює можливості формування національної моделі соціальної відповідальності бізнесу в сучасних умовах господарювання;

– наукова аргументація переваг державно-приватного партнерства в реалізації завдань соціальної відповідальності в частині визначення ключових положень координації дій владних інститутів та бізнес-структур щодо реалізації соціальних програм, що сприятиме підвищенню ефективності участі держави у формуванні та реалізації соціально-благодійних проєктів та створенню передумов для поширення принципів соціальної відповідальності в діяльність вітчизняних компаній;

– методичні положення з оцінювання рівня соціальної відповідальності бізнесу, які, на відміну від існуючих, ґрунтуються на використанні GAP-моделі, яку адаптовано до оцінки такої відповідальності, що дозволяє: по-перше, через визначення інтегрального показника за кожною групою стейкхолдерів проаналізувати розриви очікувань та сприйняття ними результатів, щодо соціально відповідальної бізнес-структури; по-друге, на основі розрахунку комплексного інтегрального показника соціальної відповідальності бізнесу визначити пріоритетні програми із соціальної відповідальності та обґрунтувати заходи щодо її подальшого розвитку.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення доведені до рівня методичних узагальнень і прикладного інструментарію, що дають змогу вирішувати проблеми формування організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу.

Основні положення, висновки та рекомендації дослідження були використані в роботі Чернігівської агенції національного розвитку при розробці рекомендацій щодо підвищення соціальної відповідальності бізнесу в контексті

сталого розвитку (довідка № 38 від 26.04.2019 р.); Консорціуму «Український лляний консорціум» при розробці внутрішнього Стандарту із соціальної відповідальності бізнесу (довідка № 246 від 16.03.2018 р.); ТОВ «Карбонтехноінвест» при розробці Кодексу корпоративної соціальної відповідальності Товариства (довідка № 11-10/37 від 11.10.2019 р.); ТОВ «Науково-технічний комплекс «ГОРСТ» у процесі формування пропозицій щодо впровадження принципів соціальної відповідальності в практику бізнесу (довідка № 23/04-3 від 04.04.2019 р.).

Теоретичні положення дисертації використовуються в навчальному процесі Чернігівського національного технологічного університету при викладанні курсів «Державне регулювання економіки», «Національна економіка» (довідка № 305/08-758 від 17.09.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові результати та пропозиції, що містяться в роботі, одержані авторкою особисто й викладені в опублікованих працях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи авторки.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, результати та висновки дисертаційної роботи обговорювалися на міжнародних, всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, зокрема: «Фінансова система та економічна безпека: стан, проблеми, ефективність» (м. Київ, 23 листопада 2019 р.); «Сучасні проблеми економіки та фінансів» (м. Київ, 30 жовтня 2019 р.); «Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку економіки, обліку, фінансів і права» (м. Полтава, 12 липня 2019 р.); «Актуальні проблеми економіки, управління та фінансів» (м. Дніпро, 19 квітня 2019 р.); «Підприємництво, облік та фінанси: національні особливості та світові тенденції» (м. Київ, 16 березня 2019 р.); «Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності» (м. Миколаїв, 2 березня 2019 р.); «From the Baltic to the black sea: the formation of modern economic area» (Рига, Латвія, 24 серпня, 2018 р.); «Corporate Governance: Strategies, Processes, Technology» Conference Proceedings (Каунас, Литва, 20 жовтня, 2017 р.).

Публікації на тему дисертації. Результати й висновки дисертаційної роботи опубліковано у 16 наукових працях, зокрема: 1 підрозділ у колективній монографії обсягом 0,75 друк. арк.; 6 статей у наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних, обсягом 3,3 друк. арк.; 1 стаття у наукових періодичних виданнях інших держав обсягом 0,3 друк. арк., 8 праць апробаційного характеру обсягом 1,4 друк. арк. Загальний обсяг наукових праць за темою дисертації становить 5,75 друк. арк., з яких особисто авторці належить 5,25 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 222 сторінки. Основний зміст дисертації викладено на 209 сторінках. Робота містить 17 таблиць, 23 рисунки, 2 додатки, розміщених на 12 сторінках. Список використаних джерел налічує 210 найменувань і розміщений на 12 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі – **«Теоретичні засади дослідження соціальної відповідальності бізнесу»** – поглиблено зміст понятійно-категоріального апарату соціальної відповідальності бізнесу, виокремлено існуючі залежності й вектори її розвитку та узагальнено концептуальні засади визначення пріоритетів розвитку соціальної відповідальності бізнесу.

Теоретичне узагальнення наукових поглядів на розкриття змісту поняття «соціальна відповідальність бізнесу» дали змогу розкрити його суспільну та економічну вагу, що реалізується через добровільну діяльність, цілеорієнтовану на добровільне виконання міжнародних та державних нормативно-правових актів та підписаних у межах соціального партнерства, а також прийнятих на себе додаткових зобов'язань щодо задоволення економічних, екологічних, соціальних та політичних потреб стейкхолдерів, що виконується згідно з чинним законодавством та міжнародними нормами поведінки, що сприятиме системності формування теоретичного підґрунтя у вирішенні цієї проблеми.

Критичне опрацювання розвитку соціальної відповідальності бізнесу у США та Західній Європі дозволило виокремити етапи становлення національних моделей забезпечення такої відповідальності на основі часового розмежування та врахування змін соціальних потреб суспільства, зокрема: перший – теорія корпоративного егоїзму, якій був притаманний розквіт традиційної філантропії або благодійності: допомога найменш захищеним верствам населення, закладам культури виділялася у вигляді натуральних або грошових пожертвувань на основі особистих симпатій керівника, а ділова та соціальна активність були максимально розмежовані; другий – теорія корпоративного альтруїзму, яка полягала у становленні стратегічної філантропії та відрізнялася готовністю отримати оптимальний прибуток замість максимального та спрямованістю на вирішення соціальної проблеми, тобто бізнес демонстрував бажання узгодити вирішення соціальних проблем зі стратегічними цілями бізнес-одиниці; третій – теорія розумного егоїзму, яка полягала в розвитку концепції соціальних інвестицій, за рахунок співпраці комерційного, некомерційного та державного секторів, в результаті чого враховувалися актуальні, соціально значущі інтереси всіх партнерів при верховенстві бізнес-вигоди; четвертий – теорія соціально значущих напрямів діяльності, що засновувалася на ідеї гідності та пом'якшувала суперечності між інтересами компанії та суспільства; п'ятий – єдина теорія соціальної відповідальності – сучасний класичний підхід до відповідальності бізнесу, який включає виконання економічних зобов'язань щодо збільшення прибутку перед акціонерами та поліпшення суспільного добробуту.

Розуміння підходів і принципів соціальної відповідальності бізнесу в окремих країнах та регіонах відбувається під впливом історії, національних та культурних особливостей, політичного, економічного й соціального розвитку.

Визначено, що ефективні моделі соціальної відповідальності бізнесу ґрунтуються на активній участі уряду у вирішенні соціальних проблем суспільства та підтримці ініціатив бізнес-структур у форматі соціальної відповідальності через співфінансування некомерційних проєктів.

Доведено, що важливим обмеженням, яке визначає рівень соціальної відповідальності бізнесу, є стадія життєвого циклу, в якій перебуває компанія. Кожній стадії життєвого циклу бізнес-структури відповідає характерний їй рівень соціальної активності, напрями і форми соціальної відповідальності, особливості формування корпоративної соціальної політики. У цьому контексті запропоновано теоретико-методичний підхід до визначення пріоритетів розвитку соціальної відповідальності бізнесу залежно від стадії життєвого циклу бізнес-одиниці, який передбачає оцінку відповідності соціальних заходів таким стадіям, зокрема: для стадії становлення характерне формування ініціатив системи соціальної відповідальності та інтеграція в систему корпоративного управління; стадії зростання – реалізація добровільних ініціатив, які спрямовані на вирішення соціально-економічних проблем, поліпшення екологічного стану, підвищення якості продукції, просування інновацій; стадії стабілізації – інтеграція соціальної відповідальності в довгострокові плани розвитку; стадії старіння – просування принципів соціальної відповідальності в діловому співтоваристві; стадії оновлення – впровадження у свою діяльність соціально відповідальних бізнес-практик зміцнення корпоративної звітності, дотримання етичних цінностей у інтересах усіх зацікавлених сторін; відповідальність за збереження природного середовища; заходи щодо підвищення якості життя, розширення прав і можливостей людей, інвестування в громади, де працює бізнес, інноваційні заходи щодо виробництва товарів, послуг та ведення бізнесу загалом.

У другому розділі – **«Комплексна оцінка практики соціальної відповідальності бізнесу в Україні»** – узагальнено світовий досвід реалізації соціальної відповідальності бізнесом, виявлено особливості становлення та розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні, визначено та аргументовано пріоритети процесу реалізації балансу інтересів учасників у забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу.

За результатами проведеного дослідження виявлення специфічних рис соціальної відповідальності бізнесу визначено, що у світовій практиці соціальна відповідальність бізнесу з кожним роком набуває поширення, стає необхідною умовою успішного функціонування бізнес-структур, підтримання їхнього рейтингу, важливою складовою інвестиційної привабливості. У сучасному суспільстві соціальна відповідальність у всіх своїх проявах – від випуску якісної та екологічно чистої продукції, своєчасної і повної сплати податків і зборів до бюджету та позабюджетні фонди, виплати гідної заробітної плати, розвитку об'єктів соціальної інфраструктури, здійснення різних соціальних ініціатив і до виплати дивідендів власникам є основою розвитку національної економіки загалом та окремих бізнес-одиниць.

Дослідження умов та перспектив розвитку соціальної відповідальності вітчизняного бізнесу показало, що її започаткування відбулося у 1996 році за

ініціативи Української асоціації якості та Українського промислового та підприємницького союзу (УСПП) водночас із запровадження принципів якості (TQM) шляхом проведенням конкурсів організаційної досконалості на основі моделі EFQM. У 2006 році Україна приєдналася до умов Глобального договору, а у 2007 році 46 вітчизняних компаній підтримали ініціативу ООН, у 2019 році таких компаній було вже 247 (рис. 1). З-поміж учасників глобального договору ООН 42,3 % становлять неурядові організації (міжнародні та місцеві), 9,5 % – організації громадського сектору, 14,3 % – великі компанії, 14,3 % – суб'єкти малого та середнього бізнесу, 8,5 % належить 16 бізнес-асоціаціям, 11,1 % – 21 іншій організації, якими є науково-освітні установи, фонди, профспілки. Найбільш прозорі вітчизняні компанії, згідно з Індексом прозорості 2017 року, розкривають її на 62,3 %.

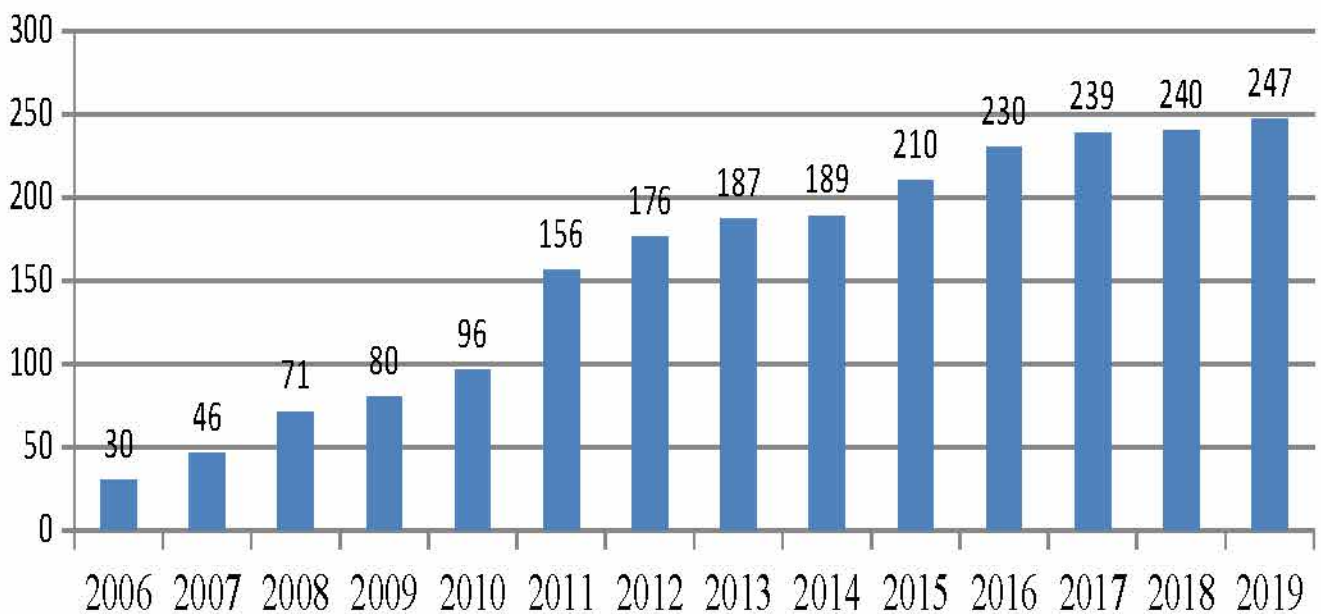

Рис. 1. Чисельність вітчизняних компаній, які приєдналися до Глобального договору ООН протягом 2006-2019* років, од.

Джерело: побудовано автором за даними [Компанії, що практикують СВБ. URL: <http://www.svb.org.ua/companies>; Сайт представництва ООН в Україні. URL: <http://www.un.org.ua/ua/component/search/?searchword=sustaina&searchphrase=any&ordering=newest&limit=50>]

Показник розміщення нефінансових звітів також надзвичайно низький – 16 зі 100 компаній розміщують цю інформацію на своєму сайті. Індекс результативності корпоративної соціальної діяльності ілюструє, що вітчизняні компанії переважно акцентують свою увагу на соціальних аспектах своєї діяльності, екологічні ініціативи є фрагментарними в їхній діяльності, а корпоративне громадянство сприймається як благодійність та волонтерська діяльність.

Розподіл вітчизняних компаній за ключовими аспектами щодо оцінювання соціальної відповідальності бізнесу та сталого розвитку за індексом результативності корпоративної соціальної діяльності наведено на рис. 2.

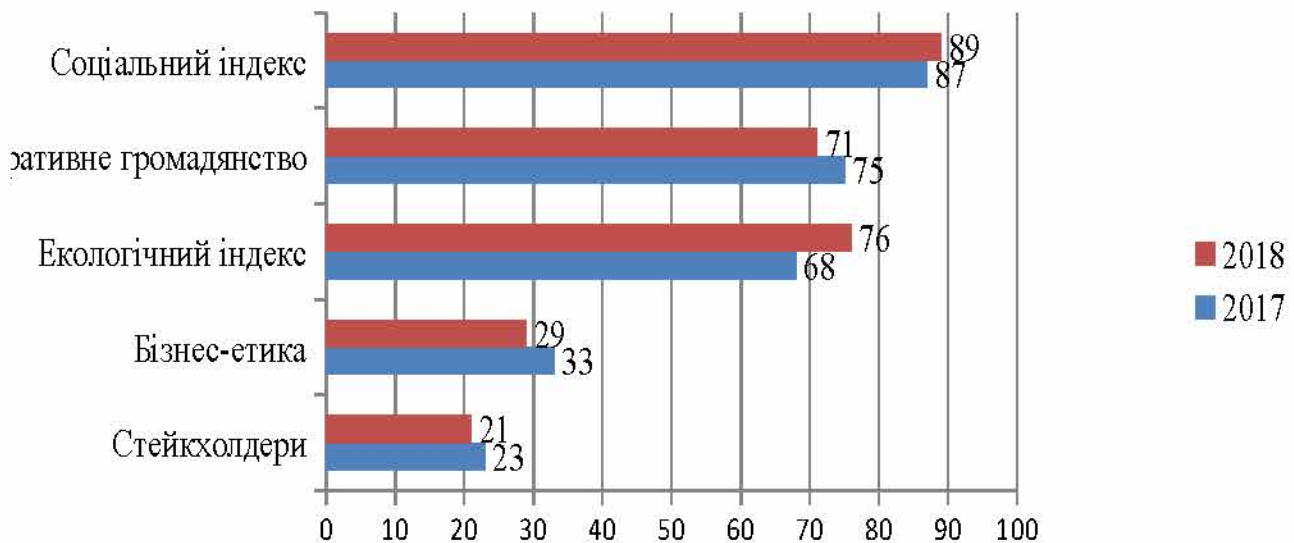

Рис. 2. Розподіл вітчизняних компаній за ключовими аспектами щодо оцінювання соціальної відповідальності бізнесу та сталого розвитку, (кількість компаній / % від вибіркової сукупності)

Джерело: побудовано автором за даними [BNP Paribas. Reports on activity and corporate responsibility URL: <https://invest.bnpparibas.com/en/annual-reports>]

В основу оцінки соціальних та екологічних аспектів покладено рекомендації Глобальної ініціативи зі звітності (GRI) (оновлені версії GRI), що ілюструють акцентування уваги вітчизняних компаній переважно на таких соціальних аспектах своєї діяльності, як підтримка власних працівників, трудові відносини та охорона праці.

Встановлено, що сучасний бізнес зацікавлений не тільки в отриманні прибутку та скороченні витрат, але й у тому, щоб мати достатньо ресурсів для виробництва та зробити персонал лояльним, а відносини з державою – легкими, що викликає необхідність формування вітчизняної моделі забезпечення соціальної відповідальності бізнесу. Саме тому в результаті аналізу моделей державного регулювання розвитку соціальної відповідальності бізнесу в країнах ЄС визначено, що державно-приватне партнерство є стратегією, яку спільно проводять уряди країн із бізнес-структурами з метою вирішення соціальних проблем.

Обґрунтовано, що участь держави в забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу передбачає обов'язкове врахування інтересів усіх суб'єктів соціальної відповідальності, а ефективне управління сталим розвитком виходить із сукупної корисності та створюється внаслідок управлінських рішень, заснованих на їхній спільній діяльності. Це дозволяє найбільш повно задовольнити бажання та інтереси стейкхолдерів.

Запропонована структурно-логічна модель балансу інтересів учасників державно-приватного партнерства (рис. 3) розглянута за рівнями соціального управління, за якими окреслені вигоди від реалізації державно-приватного партнерства та нормативно-правове регулювання виконання бізнесом функцій соціальної відповідальності.

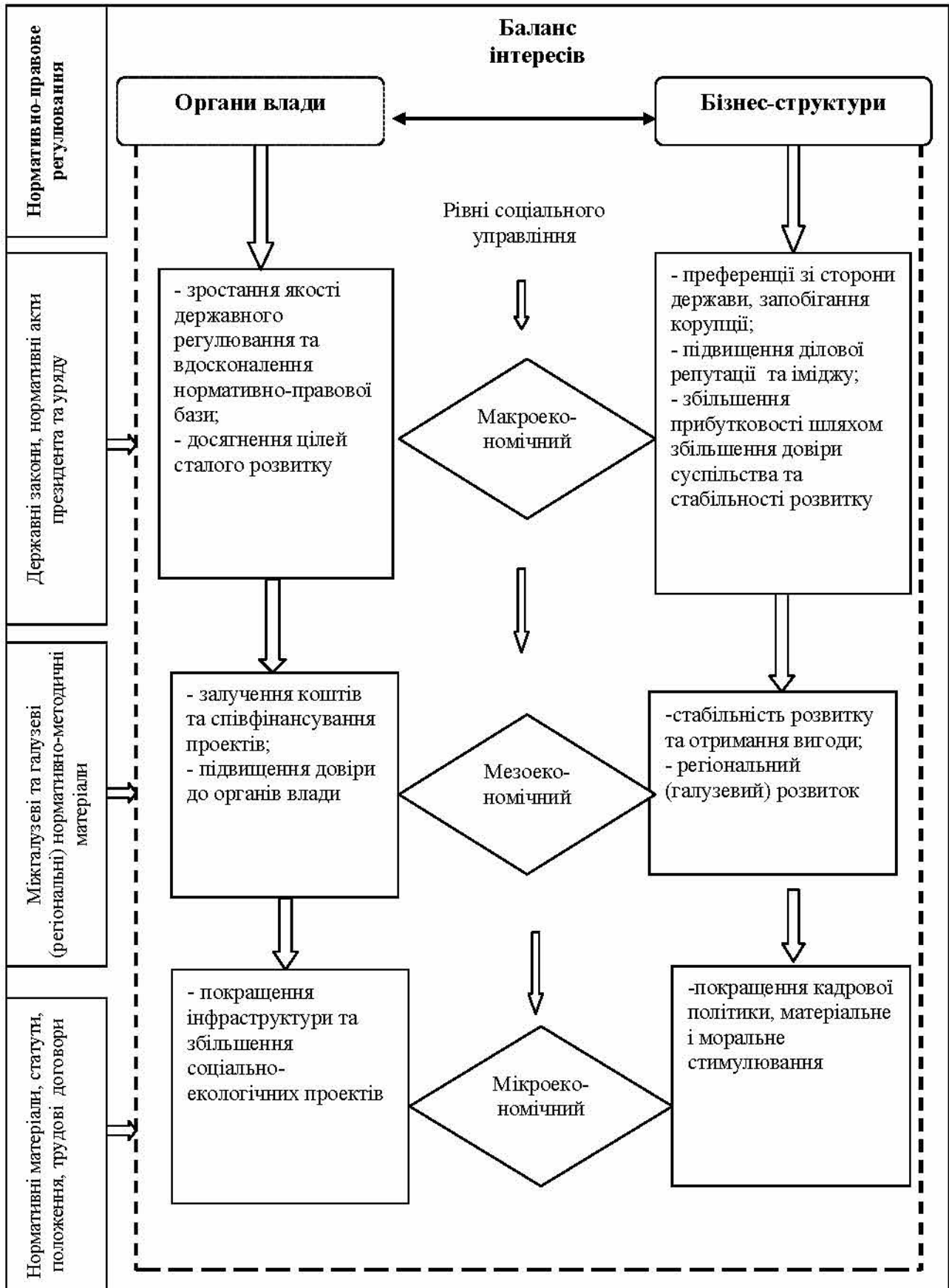

Рис. 3. Структурна модель балансу інтересів учасників державно-приватного партнерства за рівнями соціального управління

Джерело: розроблено авторкою.

Державно-приватне партнерство доцільно розглядати як інститут, заснований на сукупності формальних та неформальних правил, спрямованих на організацію спільної діяльності держави, органів влади та бізнес-структур з метою задоволення інтересів суспільства, в межах якої на рівних правах задовольняються соціальні, економічні, екологічні та правові інтереси сторін.

У розділі 3 – **«Формування організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу в Україні»** – надано теоретичне обґрунтування структури організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу в Україні; запропоновано методичні положення з оцінювання рівня соціальної відповідальності бізнесу; визначено напрями удосконалення інституційних засад розвитку соціальної відповідальності бізнесу.

У контексті розвитку сучасних економічних умов соціальна відповідальність бізнесу розглядається як стандарт розвиненого управління, тому основною функцією організаційно-економічного механізму визначено досягнення стійкості бізнес-структури як відкритої соціально-економічної системи, що забезпечується шляхом врегулювання конфлікту інтересів у зовнішньому та внутрішньому середовищі із залученням різних груп стейкхолдерів до процесу прийняття стратегічних рішень. Обґрунтований підхід до конфігурації структури організаційно-економічного механізму соціальної відповідальності бізнесу наведено на рис. 4. Функціонування такого механізму сприятиме виявленню синергетичного ефекту – необхідної умови створення середовища, яке забезпечить конкурентоспроможність вітчизняної економіки.

На етапі становлення інституту соціальної відповідальності в Україні, важливим є обґрунтування зрозумілих критеріїв оцінки соціальної відповідальності, чітких уявлень про те, якими є етичні принципи сучасного бізнесу й економічні вигоди соціально відповідальної поведінки. Оцінку такої відповідальності доцільно розглядати через встановлення рівня задоволення економічних, екологічних, соціальних та правових очікувань стейкхолдерів бізнес-структур, а саме: акціонерів, органів влади, працівників, клієнтів, контрагентів та громадськість.

В основу методичного підходу до оцінки соціальної відповідальності бізнесу покладено GAP-модель, яка передбачає аналіз розривів, тобто виявлення слабких місць та потенційних можливостей бізнес-структур реалізації соціально відповідальної поведінки. На основі розрахунку інтегральних показників соціальної відповідальності бізнесу за групами стейкхолдерів з урахуванням коефіцієнта вагомості кожної групи в загальній оцінці, розраховується комплексний характеризуючий показник соціальної відповідальності бізнесу. Отримані значення інтегрального показника соціальної відповідальності бізнесу та висновки щодо її ефективності використовуються для встановлення відповідних стандартів та обґрунтування заходів з активізації відповідної поведінки бізнес-структур.

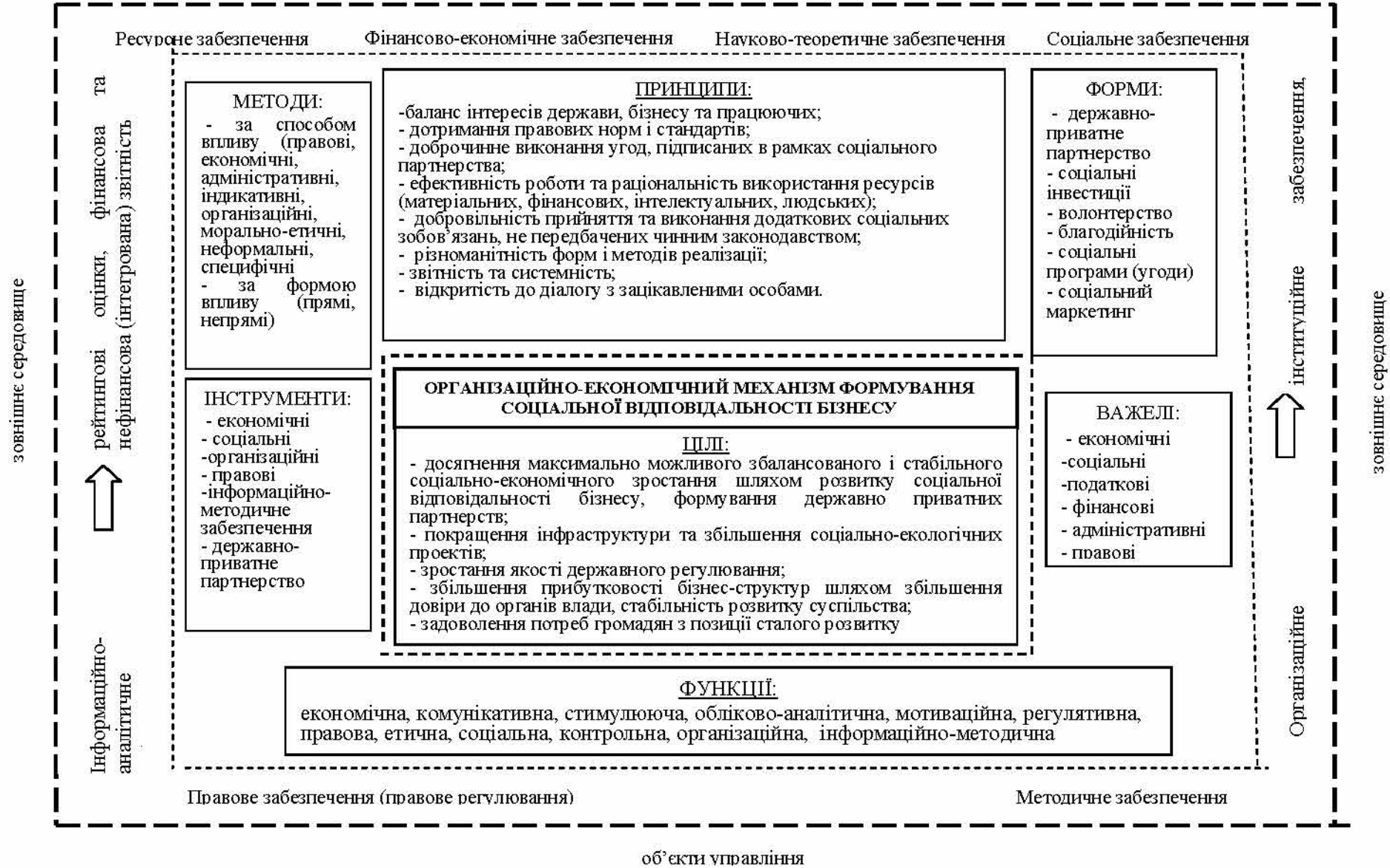

Рис. 4. Теоретична конфігурація організаційно-економічного механізму соціальної відповідальності бізнесу
Джерело: авторська розробка

Алгоритм визначення інтегрального показника соціальної відповідальності бізнесу наведено на рис.5.

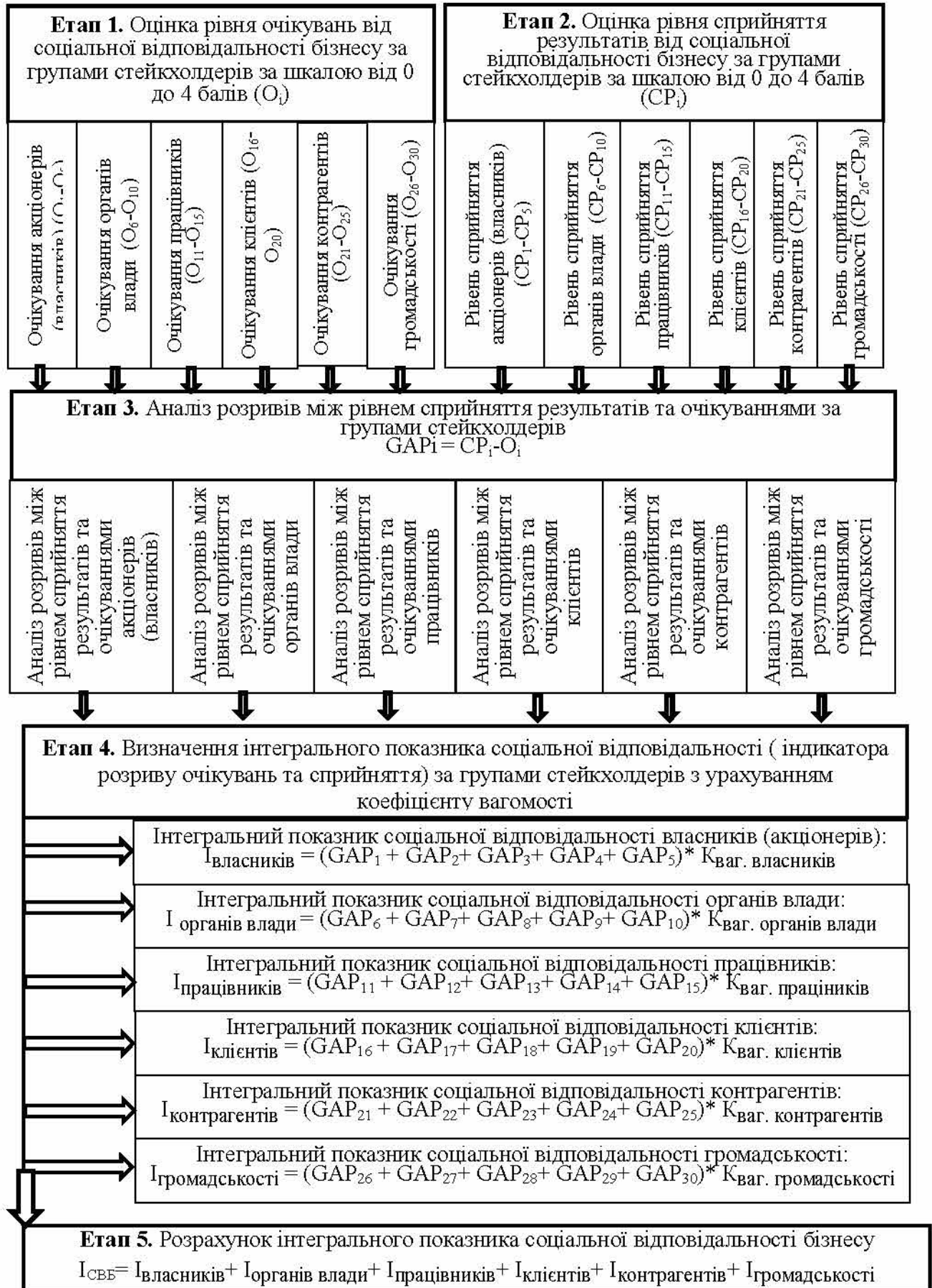

Рис. 5. Алгоритм визначення інтегрального показника соціальної відповідальності бізнесу
Джерело: авторська розробка

За результатами аналізу інституційних засад розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні було обґрунтовано напрями її вдосконалення, а саме: спрощення процедури розрахунку пільг з ПДВ для благодійної діяльності; введення податкових та митних пільг для бізнес-структур, які демонструють соціально відповідальну поведінку; розширення кількості та значущості соціальної реклами; імплементація найкращих ефективних світових практик виконання суб'єктами господарювання соціальних функцій; введення вимог щодо обов'язкового розкриття нефінансових показників у щорічних звітах для великого бізнесу та державних компаній; узгодження заходів стимулювання активності у сфері соціальної відповідальності з бізнес-спільнотою та громадськістю; запровадження національних і регіональних рейтингів компаній за критерієм соціальної відповідальності; включення стандартів соціальної відповідальності бізнесу у вимоги до участі в приватизаційних і тендерних конкурсах, інвестиційних проєктах; реалізація освітніх та просвітницьких програм, проведення дискусійних платформ, тренінгів, конференцій, форумів спільно з бізнес-спільнотою та громадськістю; розробка та прийняття проєктів державно-приватного партнерства між органами влади та бізнесом, місцевими громадами щодо фінансування питань з розвитку інфраструктури та охорони навколишнього середовища. Запропонований підхід дозволить розвивати соціальну відповідальність бізнесу в Україні та досягти значущих результатів у розрізі економічної, екологічної, соціальної та правової складових, що приведе до зростання рейтингу країни, її конкурентної позиції на світовому ринку та досягти цілей сталого розвитку.

Світовий досвід доводить істотний вплив інститутів громадянського суспільства на розвиток соціальної відповідальності бізнесу та створює передумови для підвищення якості робочої сили, призводить до оптимізації використовуваних ресурсів і узгодження інтересів стейкхолдерів в умовах становлення соціально направленої суспільства. Аналіз світового досвіду засвідчив розвиненість інституційного середовища соціальної відповідальності бізнесу, визначено, що вона носить системний характер та ґрунтується на взаємодії бізнесу, влади та суспільства. В контексті дослідження, розроблено модель інституційного забезпечення розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні, в якій систематизовано за рівнями економічних відносин нормативно-правові документи регулювання розвитку соціальної відповідальності, що дозволило обґрунтувати напрями вдосконалення розвитку вітчизняної соціальної відповідальності бізнесу в контексті сталого розвитку.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі представлено авторський варіант вирішення важливого наукового завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних положень та розробки практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу для забезпечення сталого розвитку національної економіки. Отримані результати дозволяють сформулювати такі висновки:

1. Опрацювання наявних наукових поглядів на трактування змісту соціальної відповідальності бізнесу дозволив сформувати підґрунтя для формування авторського бачення наведеної дефініції, яку запропоновано розглядати як добровільну діяльність суб'єктів господарювання з добродійного виконання міжнародних та державних нормативно-правових актів та підписаних у межах соціального партнерства угод, а також взятих на себе додаткових зобов'язань по задоволенню економічних, екологічних, соціальних та політичних потреб стейкхолдерів, що виконується згідно з чинним законодавством та міжнародних норм поведінки, що сприятиме системності формування теоретичного підґрунтя у вирішенні цієї проблеми.

Встановлено залежність національної соціальної відповідальності бізнесу від історичних, національних та культурних особливостей країни, її політичного, економічного й соціального розвитку. Також обґрунтовано, що ефективність моделі соціальної відповідальності бізнесу ґрунтуються на активній участі уряду у вирішенні соціальних проблем суспільства.

2. За результатами вивчення еволюції проявів соціальної відповідальності бізнесу дозволила виділити п'ять етапів її розвитку, зокрема: розквіт традиційної філантропії або благодійності; формування соціальної спрямованості та захист довкілля; розвиток концепції соціальних інвестицій; розвиток соціально значущих напрямів діяльності; спрямування на виконання економічних зобов'язань по збільшенню прибутку перед акціонерами. Така систематизація надала змогу визначити, що загальною рисою для становлення соціальної відповідальності бізнесу є орієнтація на досягнення цілей сталого розвитку суспільства.

3. Встановлено причинно-наслідкові зв'язки між рівнем розвитку соціальної відповідальності компанії та стадією її життєвого циклу. На цій основі розроблено пропозиції щодо використання інструментів соціальної відповідальності, спрямованих на ефективне та раціональне використання джерел та резервів формування ресурсів суб'єкта господарювання залежно від етапу його розвитку.

4. Дослідження умов та перспектив реалізації соціальної відповідальності вітчизняного бізнесу в Україні засвідчив, що її розвиток відбувається відповідно до загальносвітових тенденцій. Так, у 2006 році Україна приєдналася до умов Глобального договору, а у 2007 році 46 вітчизняних компаній підтримали ініціативу ООН, у 2019 році таких компаній було вже 246. З-поміж учасників глобального договору ООН 42,3 % становлять неурядові організації (міжнародні та місцеві), 9,5 % – організації громадського сектору, 14,3 % – великі компанії, 14,3 % – суб'єкти малого та середнього бізнесу, 8,5 % належить 16 бізнес-асоціаціям, 11,1 % – 21 іншій організації, якими є науково-освітні установи, фонди, профспілки. Вітчизняні компанії переважно акцентують свою увагу на соціальних аспектах своєї діяльності, екологічні ініціативи є фрагментарними в їхній діяльності.

5. Вітчизняний бізнес демонструє зацікавленість у пошуку можливостей щодо формування достатнього обсягу ресурсів для виробництва, підвищенні

лояльності персоналу та спрощенні відносин із владними структурами. У цьому контексті розроблено структурну модель збалансування інтересів органів влади та бізнес-структур за рівнями соціального управління, а саме макроекономічному, мезаекonomічному та мікроекономічному, з визначенням вигід від спільної діяльності.

6. Узагальнення моделей державного регулювання розвитку соціальної відповідальності бізнесу в країнах ЄС дозволило дійти висновку, що державно-приватне партнерство є ефективним інструментом поєднання зусиль держави та бізнес-структур у вирішенні соціальних проблем. У роботі представлено послідовність процедури підготовки й реалізації проєктів державно-приватного партнерства як елементу активізації соціальної відповідальності бізнесу, яку запропоновано унормувати в Законі України «Про державно-приватне партнерство», що дозволить кардинально змінити відносини держави та влади, підвищити довіру суспільства до органів влади.

7. Обґрунтовано теоретичну конструкцію організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу, який ґрунтується на досягненні основних цілей сталого розвитку та відображає взаємодію суб'єктів та об'єктів управління з урахуванням впливу зовнішнього та внутрішнього середовищ. Дія організаційно-економічного механізму визначається функціями, принципами, методами, інструментами, формами, важелями та наявним забезпеченням – організаційним, інституційним, кадровим, соціальним, науково-теоретичним, ресурсним, інформаційно-аналітичним, методичним і правовим.

8. Оцінку соціальної відповідальності бізнесу запропоновано розглядати як процес дослідження рівня задоволення економічних, екологічних, соціальних та правових очікувань стейкхолдерів. Запропонований методичний підхід оцінки соціальної відповідальності бізнесу ґрунтується на GAP-моделі, що дозволяє проаналізувати розриви очікувань та сприйняття результатів стейкхолдерів. Для реалізації такого підходу було обґрунтовано інтегральний показник соціальної відповідальності бізнесу. Отримані значення та висновки щодо ефективності соціальної відповідальності бізнесу можуть бути використані для встановлення стандартів із соціальної відповідальності та обґрунтуванні заходів щодо активізації її розвитку.

9. Встановлено, що законодавче регулювання соціальної відповідальності в Україні потребує суттєвого удосконалення та гармонізації з міжнародними стандартами та нормами. На підставі вивчення та оцінки світового досвіду нормативно-правового регулювання соціальної відповідальності бізнесу було розроблено теоретичну модель інституційного забезпечення її розвитку в Україні, яка окреслює відповідні нормативно-правові документи за рівнями економічних відносин та стала основою для обґрунтування напрямів вдосконалення підходів до активізації соціальної поведінки бізнесу в контексті сталого розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Монографії:

1. Seliverstova L., Kurmaiev P., **Losovska N.** Trends of the business social responsibility development as an important element of creative economy. *Creative Economy – element of modern innovation development* / edited by Shkarlet S. Published by Academic Society of Michal Baludansky in cooperation with UK Technical University of Košice, Slovakia, 2019. 302 p. Printed by UK Technical University of Košice, Slovakia (0,75 друк. арк.). *Особистий внесок автора: проаналізовано тенденції розвитку соціальної відповідальності бізнесу (0,6 друк. арк.).*

Статті у наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

2. Tkachenko N., **Losovska N.** Theoretical Principles Of Forming Business Social Responsibility. *Фінансовий простір*. 2018. № 4(32) С. 153-157. URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1804/18tnvsbv.pdf> (0,6 друк. арк.) [фахове видання]. *Особистий внесок автора: проаналізовано принципи формування соціальної відповідальності бізнесу (0,5 друк. арк.).*

3. Лосовська Н. В. Соціальна відповідальність бізнесу в ринкових умовах. *Проблеми і перспективи економіки та управління* : науковий журнал. 2018. № 4(16). С. 49-55 (0,5 друк. арк.). [Міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus, Google Scholar, фахове видання*]

4. Лосовська Н. В. Моделі соціальної відповідальності бізнесу. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. Херсон, 2018. № 29(18). Т. 2. С. 211-216 (0,5 друк. арк.). [фахове видання].

5. Лосовська Н. В. Соціальна відповідальність як складова стратегії розвитку бізнесу. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. Херсон, 2018. № 30 (19). Т. 1. С. 36-39 (0,4 друк. арк.). [фахове видання].

6. Селіверстова Л. С., **Лосовська Н. В.** Підходи до формування організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу. *Економіка та держава*. 2019. № 7. С. 13–16 (0,6 друк. арк.). [Міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus, Google Scholar, фахове видання*]. *Особистий внесок автора: обґрунтовано напрями формування організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу (0,5 друк. арк.).*

7. Seliverstova L., **Losovska N.** Features of the formation of business social responsibility in Ukraine. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 14. С. 11–15 (0,65 друк. арк.). [Міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus, Google Scholar, фахове видання*]. *Особистий внесок автора: обґрунтовано тенденції розвитку соціальною відповідальністю бізнесу в Україні (0,55 друк. арк.).*

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав:

8. Seliverstova L., **Losovska N.** Formation of concept and structure of the business social responsibility. *Modern science*. Praha. – Cheh Republic. 2019. № 3.

Р. 80-82. (0,45 друк. арк.). *Особистий внесок автора: проаналізовано структуру соціальної відповідальності бізнесу (0,3 друк. арк.).*

Опубліковані праці апробаційного характеру:

9. Лосовська Н. В. Концептуальні основи формування соціальної відповідальності бізнесу. *Фінансова система та економічна безпека: стан, проблеми, ефективність* : збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 23 листопада 2019 р.). Київ : Аналітичний центр «Нова економіка», 2019. Ч. 1. С. 28-30 (0,2 друк. арк.).

10. Лосовська Н. В. Теоретичні засади формування соціальної відповідальності бізнесу. *Сучасні проблеми економіки та фінансів* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 30 жовтня 2019 р.). Київ : КНЕУ, 2019. Ч. 1. С. 161-162 (0,1 друк. арк.).

11. Селіверстова Л. С., **Лосовська Н. В.** Основні засади формування механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу. *Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку економіки, обліку, фінансів і права* : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 12 липня 2019 р.) : у 2 ч. Полтава : ЦФЕНД, 2019. Ч. 2. С. 46-47 (0,2 друк. арк.).

12. Лосовська Н. В. Організаційно-економічний механізм формування соціальної відповідальності бізнесу. *Актуальні проблеми економіки, управління та фінансів* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро 19 квітня 2019 р.). Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. С. 291-292 (0,1 друк. арк.).

13. Лосовська Н. В. Особливості формування соціальної відповідальності бізнесу в сучасних умовах. *Підприємництво, облік та фінанси: національні особливості та світові тенденції* : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 16 березня 2019 р.). Київ : ГО «Київський економічний науковий центр», 2019. С. 14-18 (0,2 друк. арк.).

14. Лосовська Н. В. Підходи до оцінки соціальної відповідальності бізнесу. *Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності* : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Миколаїв, 2 березня 2019 р.). Миколаїв : ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна», 2019. С. 13-16 (0,2 друк. арк.).

15. Лосовська Н. В. Роль держави в забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу. *From the baltic to the black sea: the formation of modern economic area*. International Scientific Conference. Conference Proceedings (August 24th, 2018.). Riga, Latvia : Baltija Publishing. P. 28-29 (0,2 друк. арк.).

16. Лосовська Н. В. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність та значення. 2017. *Corporate Governance: Strategies, Processes, Technology*. International scientific Conference. Conference Proceedings (October 20th, 2017.). Kaunas, Lithuania : Baltija Publishing. P. 54-55 (0,2 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Лосовська Н. В. Організаційно-економічний механізм управління соціальною відповідальністю бізнесу. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Національний університет «Чернігівська політехніка», МОН України. – Чернігів, 2020.

Дисертаційна робота присвячена поглибленню теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо формування організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу для створення необхідних передумов економічного зростання в Україні та досягнення цілей сталого розвитку.

В роботі запропоновано теоретико-методичний підхід до рівня досягнення соціальної відповідальності бізнесу. Обґрунтовано концептуальний підхід до процесу формування та реалізації державно-приватного партнерства в забезпеченні соціальної відповідальності бізнесу, який є цілісною системою.

Удосконалено підхід до побудови організаційно-економічного механізму соціальної відповідальності бізнесу. Розроблено методичний підхід оцінки соціальної відповідальності бізнесу, який ґрунтується на GAP-моделі, яка передбачає аналіз розривів та яку адаптовано до оцінки соціальної відповідальності бізнесу, що дозволить проаналізувати розриви очікувань та сприйняття результатів стейкхолдерів. Запропоновано модель інституційного забезпечення розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні, в якій систематизовано за рівнями економічних відносин нормативно-правові документи регулювання розвитку соціальної відповідальності, що дозволило обґрунтувати напрями вдосконалення розвитку вітчизняної соціальної відповідальності бізнесу.

Ключові слова: соціальна відповідальність бізнесу, державно-приватне партнерство, бізнес-структура, організаційно-економічний механізм, сталий розвиток, стейкхолдери.

АННОТАЦИЯ

Лосовская Н. В. Организационно-экономический механизм управления социальной ответственностью бизнеса. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Национальный университет «Черниговская политехника» МОН Украины. – Чернигов, 2020.

Диссертация посвящена углублению теоретико-методических положений и разработке практических рекомендаций по формированию организационно-экономического механизма управления социальной ответственностью бизнеса

для создания необходимых предпосылок экономического роста в Украине и достижения целей устойчивого развития.

В работе предложен теоретико-методический подход к уровню достижения социальной ответственности бизнеса. Обоснован концептуальный подход к процессу формирования и реализации государственно-частного партнерства в процессе реализации социальной ответственности бизнеса. Усовершенствован подход к построению организационно-экономического механизма социальной ответственности бизнеса. Разработан методический подход оценки социальной ответственности бизнеса основывается на GAP-модели, которая предусматривает анализ разрывов и, которую адаптировано к оценке социальной ответственности бизнеса, что позволит проанализировать разрывы ожиданий и восприятия результатов стейкхолдеров. Предложена модель институционального обеспечения развития социальной ответственности бизнеса в Украине, в которой систематизированы по уровням экономических отношений нормативно-правовые документы регулирования развития социальной ответственности, что позволило обосновать направления совершенствования развития отечественной социальной ответственности бизнеса.

Ключевые слова: социальная ответственность бизнеса, государственно-частное партнерство, бизнес-структура, организационно-экономический механизм, устойчивое развитие, стейкхолдеры.

ABSTRACT

Losovska N. V. Organizational and economic mechanism of managing corporate social responsibility. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economic Sciences, specialty 08.00.03. – Economy and management of the national economy. – Chernihiv Polytechnic National University, MES of Ukraine. – Chernihiv, 2020.

The dissertation is devoted to the deepening of theoretical and methodological provisions and the development of practical recommendations on the formation of organizational and economic mechanism for managing corporate social responsibility to create the necessary preconditions for economic growth in Ukraine and achieve the goals of sustainable development.

The analysis of existing approaches to the concept of social responsibility of business showed that there is no single point of view regarding the interpretation of this concept. That is why the author's vision of interpretation of the concept of social responsibility of business is proposed, under which it is expedient to understand voluntary activity aimed at sustainable development of economic entities for the charitable implementation of international and state regulatory acts and signed within the framework of social partnership (public-private) agreements, technical, environmental, social, ethical and economic standards, as well as additional commitments to meet economic and social needs ykholderiv executed under the law and international norms of behavior.

The analysis of the evolution of views on the manifestation of corporate social responsibility in the United States and in Western Europe identifies five stages in the development of social responsibility. A theoretical and methodological approach to the level of achieving social responsibility of business is proposed. The conceptual approach to the process of formation and implementation of public-private partnership in ensuring social responsibility of business, which is a holistic system, is substantiated.

The approach to construction of the organizational and economic mechanism of social responsibility of business is improved. The developed methodological approach to assessing corporate social responsibility is based on the GAP model, which provides for the analysis of gaps and which is adapted to the assessment of corporate social responsibility, which will analyse the gaps in expectations and perceptions of stakeholder results.

In the context of the study, the author proposed a model of institutional support for the development of social responsibility of business in Ukraine, in which the normative legal documents regulating the development of social responsibility were systematized by the levels of economic relations, which allowed to substantiate the directions of improving the development of domestic social responsibility of business. This approach will help to develop corporate social responsibility in Ukraine and achieve significant results in the development of economic, environmental, social and legal components, which will increase the country's rating, its competitive position in the world market and allow it to develop in the context of sustainable development.

Key words: social responsibility of business, public-private partnership, business structure, organizational and economic mechanism, sustainable development, stakeholders.